

June Fernandez, kazetaria

«Heroi perfektuak sortu ordez, haien kontraesanak azaleratu nahi nituen»

Hamar pertsona gobernaezinen bizi-istorioak bildu ditu June Fernandezek bere estreinako liburuan. Aurrez ere, ezagun genion gauzak iraultzeko grina hori, *Pikara* aldizkari feminista sortu baitzuen orain sei urte, hainbat lagunekin batera. Azaldu digunez, zaintza eta maitasuna ere txerta daitezke kazetari-jardunean.

Danele Sarriugarte Mochales

@daneleSM

ARGAZKIAK: DANI BLANCO

Betidanik izan al duzu kazetaria izateko gogo?

Txikitik ez nintzen kontziente, baina atzera begira konturatzen naiz bokazioa nabaritzen zela: elkarrizketak egin amonari, eguneroko bat idatzi...

Zer gustatzen zaizu kazetaritza-lanetik?

Munduan barrena noala, jende interesgarria topatzen dut, eta bulkada sentitzen, beti, horien istorioa kontatzeko. Bestalde, tabuak diren gaiak azalertzeko bide bat da.

Eta, feminista, betidanik izan ote zara?

Nik uste dut gauza berbera gertatzen dela horrekin ere: kontzienteki, ez nuen nire burua halakotzat jotzen, baina bai gogoratzen ditut hainbat momentu. Esan behar dut txikia nintzenean nire inguruan hainbat emakume feminista zeudela, ez antolatua, baina irakur-gaiak eman zizkidaten, adibidez. Bestalde, nire aita nahiko bitxia da eta berak sartu zidan hizkuntza ez-sexistaren kezka. Gogoratzen dut institutuko liburutegian bazegoela liburu bat, Gizonaren historia, eta nik *gizona* kendu eta *gizakia* jarri nuen.

Ikasketak amaitzean *El País*-en egin zen nuen lan.

El País-eko Euskadiko erredakzioan lanpostu bat geratu zen libre eta unibertsitateko irakasleek gomendatuta iritsi nintzen hara. Sorpresa izan zen. Hiru urtez egon nintzen han lanean eta printzipioz nire ardura zen unibertsitate eta ikerketa gaietaz buruz idaztea, baina nire argiak ere proposa nitzakeen, eta hor argi ikusi nuen nire interes nagusiak feminismoa, immigrazioa eta arrazakeria zirela. Ondoren krisialdia etorri zen eta erabaki nuen nik neuk egitea ospa, haiek ni kaleratu baino lehen.

Gustura aritu al zinen?

Pila bat ikasi nuen. Garai hartan gertutik jarraitzen ninduten nagusiek eta kazetari bezala asko ikasi nuen; nahiko estilo bortitza zen, hala ere. Askatasun asko neukan, seguru asko gai sozialak lantzen nituelako eta *El País* nahiko aurrerakoia delako horretan. Politikan edo nazioartean ibili izan banintz sekulako liskarrak edukiko nituen, politikoki ez nengoelako gustura haien ildoarekin. Baina, gizarte-gaietan, adibidez, Euskal Herriko Jardunaldi Feministetara joan

nintzen eta kronika bat argitaratu nuen, transexualei buruz idatzi nuen...

Bestalde, nik nahi nuen kazetaritza praktikatzeko hainbat oztupo zeudela nabaritu nuen, eta erredakzio giroa oso-oso maskulinoa zen. Emakumea eta gaztetxo nintzen eta oso txiki sentitzen nintzen. Emakume gutxi zeuden, eta gure artean bazegoen halako lehia-kortasun bat edo mesfidantza bat nire aldera, gaztea nintzelako. Geroago jakin nuen nire kontrako komentario sexistak

June Fernandez

1984, Bilbo

Ikasketaz, kazetaria da June Fernandez, eta horretan aritu da unibertsitatekoak amaituz geroztik; *El País*-en lehenik, *Pikara* aldizkari feministan gero. Gainera, hainbat hedabiderek kolaboratzen du, tartean *eldiario.es* egunkariarekin eta ARGIArekin. Bere estreinako liburua argitaratu berri du: *10 ingobernables. Historia de transgresión y rebeldía* (Libros del K.O.).

egon zirela, besteak beste asko publikatzen nuela nagusiek erakargarritzat mindutelako. Ez nintzen oso ahaldunduta sentitzen hor barruan, egia esan.

El País utzi eta SOS Arrazakeriako liberatua izan zinen urtebetez. Nola elikatu du arrazakeriaren aurkako borrokak zure feminismoa?

Horri esker, ez diet soilik arreta jarri feminismo zuriaren aldarrikapenei, eta zalantzan jarri ditut nire pribilegioak. Interesatzen zaidan feminismoan ni edo gu ez gara beti biktimak; aitzitik, batzuetan, zapaltzaileak izan gaitzke.

Zuria izanda arrazakeriaren aurkako erakunde batean aritzeak zer-nolako lanketa eskatzen du?

Bere garaian ez nuen oso argi ikusten, nik uste ez neukala deserosotasun horren kontzientziarik. Baina egoera batzuetan ohartu nintzen bazeudela halako dinamika batzuk, adibidez, hedabideetan atera ginen Senegalgo militantzia-kide bat eta ni. Bera gizona zen, eta ni emakumea, baina kasu horretan neu hartu ninduten aditutzat eta bera, ordea, lekukotzat.

Gero, SOS Arrazakeriak jardunaldi batzuk antolatu zituen, beste elkarte feminista batzuekin elkarlanean, eta niretzat oso garrantzitsua izan zen une hura. Indarkeria matxistaren eta immigrazioaren gaia atera zen. Feminista zurien kezka zen ea nola hitz egin genezakeen kalean jasaten genuen sexu-jazarpenaz, aurreiritzi xenofoboak hauspotu gabe. Baina hor etorri ziren etorkin feministak, eta esan: "Zuek ez dakizue zer-nolako sexu-jazarpena bizi dugun gizon euskaldunen aldetik". Oso garrantzitsua da espazio horietan mugitzea, bestela uste baituzu zeure zapalkuntza dela existitzen den bakarra, eta arriskutsua da hori.

Edonola ere, kazetari-lanera itzultzea erabaki zenuen, eta halaxe abiatu zen Pikara.

Komunikatzeko beharra hor daukat beti, nire bokazioa da. Egun batean pixka bat triste nengoen, kazetaritzara itzuli nahi nuen, baina ez nekien nola, eta Lucía Martínez Odriozola irakaslearekin hizketan ari nintzela esan zidan ea zergatik ez nuen neure hedabidea sortzen. Kazetarien Berdin Sareko kide ginen biok. Nahiz eta, printzipioz, sare horren helburua izan norbera zegoen hedabideetatik eragitea, konturatu ginen gure gunea

baldin bageneukan askeago izango ginatekeela oztupo barik jorratzeko geuk egin nahi genuen kazetaritza. Gainera, garai horretan itxi zen *Frida* aldizkaria, beraz Euskal Herrian ez zegoen feminismitik abiatzen zen aldizkaririk, nik behintzat ez nuen ezagutzen.

Zer helburu zenuten?

Hasiera batean bildu ginen Kazetarien Berdin Sarean gehien ibiltzen ginenak: Maite Asensio, Lucía Martínez Odriozola, Itziar Abad eta lauok. Diru pixka bat jarri eta webgune bat diseinatu genuen. Ez genuen izan nahi emakumeen komunikabidea, emakumeei zuzendua, emakumeei buruzkoa, baizik eta nolabait frogatu posible dela kazetaritza orokorra egitea baina feminismoa beti hor sartuz, begiradan. Nahi genuen heldu feminismoan sartuta ez zegoen jendearengana, burbuilatik atera. Bestetik, ikusten genuen Euskal Herriko feminismoan, garai horretan, pil-pilean zegoela mugimendu feministaren zatikatzea, eta interesgarria iruditzen zitzaigun es-

pazio atsegin bat sortzea feminista oso anitzen artean eztabaidatzeko. Azkenik, feminismoaren ospe txarrari aurre egiteko, hauexek ziren geure armak: umorea, plazera eta freskotasuna.

Bisiten herena Latinoamerikatik dator-kizue.

Guk ez genuen espero baina konturatu ginen hango jendeak ere asko irakurtzen zuela aldizkaria eta pentsatu genuen ez zela bidezkoa eta pribilegio-toki batean kokatzen gintuela haiek gu irakurtzea eta guk hara ez begiratzea. Gero, neu ere Managuan bizi izan nintzen, Itziar Abad Ekuadorren, eta kontzientzia hartu genuen Latinoamerikako feminismitik izugarri ikas dezakegula.

Zer ikasi zenuen zuek?

Gauza asko. Guatemalan ere izan naiz eta ikasi dut umiltasun asko izan behar duzula. Hasieran joaten zara zure aurreiritziekin eta zure dogmekin eta pixkana-pixkana apurtu behar dituzu eta zeure feministometroa erlaxatu. Liburuan ere

agertzen da hori, esate baterako, Doña Sebastianaren atalean: komunitate indigenetan, emakume batek tratatu txarrak jasotzen dituenean, helburua ez da dibortzioa lortzea, baizik eta lortzea senarrak ez dezala gehiago jipoitu. Edo, emakume lider indigena asko, abortuaren gaia aipatzen badiezu, guztiz kontra agertzen dira. Gakoa da testuinguru bakoitzean egoera ulertzea eta asko en-

tzutea. Bestalde, nabarmentzekoa da zer garrantzi ematen dioten norbere burua zaintzeari. Jardunaldietan, adibidez, biodantza egiten dute, erlaxatzeko ariketak... Espiritualtasuna txertatzen dute eta Euskal Herritik joanda, dena zurrin, ba sorpresa handia izan zen.

Nola egiten da kazetaritza ikuspuntu feministatik?

Uste dut feminismoaren eragina ez dela bakarrik edukietan eta produktuan, baizik eta eguneroko dinamiketan. Uste dut feminismoa iraultzailea dela eta kazetaritza iraultzeko bidea ematen duela.

Azken boladan konturatu gara oraindik ere mantentzen dugula halako hierarkia bat: iturri adituak eta testigantza pertsonalak. Adibidez, indarkeria matxistari buruzko erreportaje bat atera, eta jotzen duzu bi aditurengana eta tratatu txarrak bizi izan dituen emakume batengana. Horrelako debateak garrantzitsuak dira guretzat.

Bestalde, *Pikara*, hasieran, nahiko pertsonalista zen, nik koordinatzen nuen proiektua eta nik sustatu nuen, baina, gaur egun, ColectivoEditor izeneko gune bat daukagu, hiru koordinatzaile gara eta asmoa da horizontala izatea.

Presentzia publiko handia izan duzu eta daukazu. Nola bizi izan duzu?

Blogaria nintzenean oso ohituta nengoen nire esperientzietatik abiatzera, pertsonala politikoa dela-eta. Adibidez, sexu-aniztasunari buruz ari banintzen, ba kontatzen nuen zer ibilbide egin nuen heteroarautik lesbianismora. Gero konturatu nintzen gero eta ezagunagoak ginela eta lotsa handiagoa daukat orain, gero eta gutxiago agertzen naiz. Uste dut oreka bat lortu behar dugula:

alde batetik oso ona da proiektzio handia duten komunikatzaile feministak existitzea (Irantzu Varela, Barbijaputa), baina pertsonalismoetan eta egolatrietan erori gabe. Nik uste dut feminismoak oso kolektiboa izan behar duela. Gainera, uste dut dinamika arriskutsuak sortzen direla. Adibidez, Itziar Ziga datorkit burura: komunikatzaile feminista bat modan jartzen dugu, amodio eta gorroto dinamikak sortzen dira, eta gero, halako "huts egin didazu" fenomenoak piztu.

Nola kudeatu daiteke hori guztia?

Bada, adibidez, liburuaren harira, argitaletxeok proposatu zidaten feminismoari buruzko artikuluak biltzea, baina nik ezetz esan nuen, nahiago nuen bigarren plano batean geratu, eta besteen istorioak kontatu. Iritzi-emaile baino, kazetari sentitzen naiz. Sare sozialak direla-eta, kazetarion proiektzioa lehen baino handiagoa da, eta hori geuk ere esplotatu behar izan dugu, baina bestetik ni horrekin ez nago oso eroso, nahiago dut kontatzen ditudan istorioak egoitea aurrean, eta neu bidea izatea.

Hitz egin dezagun 10 ingobernables liburuz. Nola abiatu zen prozesua?

Esan bezala, argitaletxearen ekimena izan zen. Libros del K.O. argitaletxeak kazetaritza du erdigunean, eta konturatu ziren emakume eta gizon idazleen artean desoreka zegoela, eta gai feministak ez zituztela orain arte landu. Orain dela hainbat urte bai Nikaraguan bai Kuban liburu-proiektuak izan nituen buruan, baina gero ez ziren mamitu. Erdizka geratu ziren proiektu horietatik atera nituen zenbait gauza, eta ikusi nuen ildo nagusia zela araua hausten duten identitateak eta gorputzak.

Gazte nahiz heldu, euskara ikastea merezi du

HADE

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

Zer irizpideri jarraitu zenion gainerako istorioak aukeratzeko?

Identitateen aldetik, nahiko kontziente-ki bilatu nuen. Adibidez, istorio guztiak nahiko argi izan eta gero konturatu nintzen ez zegoela mutil transik, emakumeak bai, baina mutilik ez, eta orduan bat bilatu nuen. Lodifobiaren kasuan ere, eztabaida oso bizi zegoen une hartan eta horregatik sartu nuen. Hala ere, istorio gehienak bidean aurkitu ditut.

Bereziki gogoan duzun istoriorik?

Ezin dut aukeratu, baina kazetari bezala berezia izan da pertsonaietako asko nire lagunak direlako, eta barne-gatazka sortu dit: June adiskidea versus June kazetaria. Kazetaritza feministaz eta zaintzaz ari garela, unibertsitatean edo hedabide tradizionaletan ikasten duzu kazetari on batek sekula ez diela istorioa bidali behar iturriei argitaratu aurretik, edo errezelo handiekin ibili behar duzula, eta liburu hau niretzat oso kolektiboa da, protagonistak ez direlako soilik nire kazetaritzako objektuak, subjektuak ere badira, eta aukera izan dute testuan ekarpenak egiteko.

Azken hitza:

Arraroak ez, miresteakoak

Zer ote da Fernandezi esan dioten gauzarik politena, liburuaren harira? Bada igartzen dela maitasun handiz idatzia dagoela: "ABC egunkarian esan zuten arrarotasunaren galeria bat zela liburu hau. Niretzat, ordea, hau ez da jende arraroa edo frikia, nik miretsi egiten ditut, maite, eta beren istorioa kontatzea ohorea eta ardura handia izan da. Maitasuna txertatzen duen kazetaritza iraultzailea iruditzen zait".

Horren harira, pertsonaien kontraesanak ere erakutsi dituzu.

Bai, adibidez, berakatz saltzailearen kasuan, bera homosexuala da, agurea, eta bat-batean konturatu nintzen oso xenofoboa zela: hasten zen pakistandarrek saltzen zuten frutaz gaizki-esaka. Orduan zer, aipatuko dut? Bada bai, pertsonaia konplexua baita. Niretzat garrantzitsua zen heroi perfektuak sortu ordez, haien kontraesanak erakustea, ertzak azalartzea, errespetuz.

Askok uste dute bizitza sobera konplikatzea dela arauak haustea, zer esango zenieke?

Hori dioten pertsonak ez dute ikusten arau horiek sortzen duten indarkeria. Esate baterako, oso erraza da galdetzea ea zergatik nahi duzun transa izan, bizitza konplikatzea da-eta, ez baldin bada-kizu zer-nolako indarkeria sortzen duen genero binarismoak. Eguneroko sufri-mendu hori ez du ikusten jendeak. Niretzat, garrantzitsua da zapalkuntza-sistema jotzea larrizat, eta ez hori hausten duen pertsona. ■

ELHUYAR
Zientzia eta teknologia

16.e urtean
aldizkaria.elhuyar.eus/harpidetza

Gaurkotasun zientifiko-teknologikoaren berri
Albistek, erreportajeak, elkarrizketak, analisiak, istorioak...
Paperean hiru hilez behin
aldizkaria.elhuyar.eus webgunean eduki berriak egunero